

معاونت امور فرهنگی
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

ویژه نامه
پنجمین برنامه انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران
و جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب
شنبه ۴ اسفند ۱۳۹۷

پایتخت کتاب ایران

روستاها و عشایر دوستدار کتاب

استعلای جامعه با چرخش کتاب

دکتر سیدعباس صالحی
وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی

را پیدا کرده و پیوندی میان توسعه فرهنگی با توسعه اجتماعی و اقتصادی ایجاد کرده است. برنامه‌های ترویج کتابخوانی آشکارا باعث ایجاد همبستگی عمیق اجتماعی می‌شوند؛ شبکه‌هایی که دور کتاب و برای خواندن کتاب جمع می‌شدند، خیلی زود به کار طراحی و اجرای برنامه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی محلی مشغول می‌شوند. کتابخانه روستاها و محله‌ها و مناطق، محل اجتماع جوانان برای رفع معضلات اجتماعی و حل مسائل توسعه‌ای روستاها و مناطق می‌شوند.

امید داریم این برنامه‌ها همین ساختار پویا و گشوده به روی ایده‌های ناب برآمده از اعماق جامعه ایرانی را حفظ کند. همچنین نیاز به آن داریم که روایت‌هایی از این تجربه را تهیه و تدوین کنیم تا بهتر بتوانیم این تجربه‌ها و ظرفیت‌ها را در راه پیشبرد اهداف ایران اسلامی به کار گیریم.

انتخاب و معرفی «پایتخت کتاب ایران» و «جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب»، با موضوع بنیادین ترویج کتابخوانی در سراسر ایران، در طول پنج دوره اجرا توانسته است الگوها و ظرفیت‌های تازه‌ای را برای کار فرهنگی ایجاد کند.

این دو برنامه از سه عنصر «ایده‌ها»، «نیروهای انسانی» و «ساختارهای سازمانی» استفاده کرده‌اند. این سه عنصر اگرچه به هم وابسته هستند اما در برخی از فعالیت‌های فرهنگی از هم جدا می‌شوند و به همین خاطر کارها دشوار می‌شود. این دو برنامه، توانسته است حداکثر ایده‌ها، نیروهای انسانی و چارچوب‌های سازمانی را در مناطق مختلف جغرافیایی کشور، برای پیشبرد هدف ترویج کتابخوانی فعال کند. از طرف دیگر، رابطه میان این سه عنصر را هم به گونه‌ای است که در هر منطقه هر کدام از سه عنصر، با توجه به شرایط اقلیمی و فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی، بتوانند دو عنصر دیگر را تعریف و پیدا کنند.

ویژگی دیگر را می‌توان در گشودگی این برنامه‌ها نسبت به طرح‌ها و فعالیت‌های برآمده از شهرها و روستاهای مختلف ایران دانست. این دو برنامه از همان ابتدا و آگاهانه به دنبال شناسایی و معرفی الگوهای اصیل برآمده از دل فرهنگ اجتماعی شهرها و روستاهای کشور است. ساده‌ترین اجتماعات مردمی در ایران مبتنی بر فرهنگی غنی از همکاری و همدلی و حرکت استعلایی هستند. اگر این فرهنگ بومی و محلی، میدانی برای تمرین داشته باشد، می‌تواند توانایی‌های خود برای طراحی و اجرای برنامه‌های جدید را نمایان کند. امروز طرح‌هایی از دل روستاها و شهرهای مختلف ایران برآمده است که در خود درس‌های تازه‌ای برای فعالیت فرهنگی و اجتماعی دارد.

همچنین این رویدادهای ترویج کتابخوانی همگرایی‌های عمیق و اصولی موجود را نمایان کرده است. در هر شهر و روستا، جمع متنوعی از مدیران اجرایی، نخبگان فرهنگی، فعالان اقتصادی، انجمن‌های مردمی و علاقه‌مندان منفرد دور هم می‌نشینند، ایده‌ها و توانایی‌های خود را به اشتراک می‌گذارند و فضاهای تازه‌ای برای کار مشترک خلق می‌کنند.

در پایان می‌توان یادآور شد که این برنامه‌ها، در هر شهر و روستا، رنگ و بوی بومی و محلی خودش

رقابتی که بازنده ندارد

محسن جوادی معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

جای ایران اسلامی را به گرمی می‌فشاریم. برای بالندگی بیش‌تر ایران عزیز باید پیش از بیش بکوشیم و در راه اعتلای فرهنگی و علمی نام بلند آوازه ایران از هیچ کوششی دریغ نکنیم. بی‌شک مروجان کتابخوانی نیاز به تقدیر و تشکر دارند و نخست این‌که اجر این کار خیر و داوطلبانه برای آنها نزد خداوند متعال محفوظ است و این اقدام در شمار باقی صالحات عزیزان خواهد بود؛ منتها پی گرفتن این ایده‌ها و برگزاری آن در قالب رقابت‌های ترویج کتابخوانی می‌تواند به ایجاد شور و هیجان بیش‌تر منجر شود و برای آن‌ها ایجاد انگیزه بیش‌تر کند تا بیش از پیش بکوشند. این رقابت هم مانند دیگر رقابت‌ها در امر خیر در شمار رقابت‌ها و مسابقه‌هایی ست که بازنده ندارد و همه بی‌شک برنده هستند و اگر روستاهای و شهرهایی نیز این‌جا به عنوان برگزیده می‌شوند به اعتبار آن است که به اقتضانات جشنواره‌ای بودن این رویدادهای عمل شود. از طرفی اعلام برگزیده می‌تواند به نوعی معرفی الگو عمل باشد و دیگر دوستداران کتاب و مروجان کتابخوانی هم از ایده‌های و رفتار و عمل گروه‌ها و افراد و شهرها و روستاهای برگزیده الگو بگیرند و بتوانند موثرتر کارهای‌شان را پیش ببرند. با مهر و فروتنی بسیار برای تک دوستداران کتاب در اقصی نقاط ایران عزیز آرزوی کامیابی و توفیق دارم و انشاءالله که در پناه قرآن کریم و حکیم عزیزترین کتاب ما مسلمان‌ها، شاد و تندرست باشند. آمین یارب‌العالمین.

برنامه انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران و جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب، پنج ساله شد. پنج سال پیش در معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کلید خورد و برای تک‌تک دست‌اندارکاران طرح مهم هست این ایده‌ها بتوانند پس از چندی روی پای خودشان بیستند و از سوی تشکل‌های مردم‌نهاد مدیریت و اجرا شوند؛ الان مستند به گزارش‌هایی که همکاران در دفتر مطالعات برنامه ریزی فرهنگی وزارت‌خانه به عنوان مجری طرح ارائه کردند، می‌توان گفت امیدها بر بیم‌ها غلبه یافته است و انتظار هم همین بود و الان هم از همه عزیزان و دست‌اندارکاران اجرای جشنواره‌ها در مجموعه معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌خواهم با قوت و قدرت بیش‌تر در جلب مشارکت تشکل‌های مردم‌نهاد و نهادهای دولتی و عمومی کشور برای ترویج کتابخوانی بکوشند. بی‌شک فضای عمومی جامعه و فرهنگ کشورمان بیش از ادوار پیشین نیاز به تقویت کتابخوانی و توجه به امر کتاب دارد؛ یک دهه پیش کتاب این چنین در محاصره انواع تکنولوژی‌ها و سرگرمی‌های متعدد نبود و بی‌شک شهروندان، کتاب و دیگر آثار چاپی اعم از مجله و روزنامه و نشریه را در اولویت‌های سرگرمی و پرکردن ساعت فراغت‌شان قرار می‌دادند؛ اما اکنون تنوع و جذابیت‌های جدید تا حدی عرصه را بر کتاب تنگ کرده است و خاصه در میان گروه‌های سنی کودک و نوجوان این مساله دیده می‌شود. انتظار می‌رود مسئولان درگیر برگزاری و اجرای جشنواره‌های ترویج کتابخوانی بیش از پیش به نسل جوان، به ویژه کودکان و نوجوانان توجه کنند و آنها را به کتابخوانی ترغیب کنند. مایه خوشوقتی‌ست که اجرای این طرح‌ها علاوه بر این‌که بر گسترش کتابخوانی و افزایش آگاهی عمومی دامن می‌زند به مسائل اجتماعی نیز توجه می‌شود. گسترش فضای هم‌دلی و همبستگی و انجام فعالیت‌های داوطلبانه از تبعات مثبت انجام این طرح‌ها در عرصه اجتماعی است و انتظار می‌رود ثمرات آن را به طور گسترده در فضای فرهنگی و اجتماعی کشور ببینیم. در این پنج دوره بیش از چند هزار شهر و روستا مجموعاً در فعالیت‌های ترویج کتابخوانی مشارکت داشتند و بی‌شک این مهم بدون مشارکت مردمی و جلب مشارکت نهادهای دولتی و عمومی میسر نمی‌شود و انجام کاری به این گستردگی و پراکندگی با توجه به توان محدود مالی و منابع انسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از عهده ما خارج بود و این مهم با عزم و اراده همگانی میسر شد. از عزیزان در نهادهای مختلف فرهنگی و شهری و هم‌چنین شوراها و شهرداری‌ها خواهش داریم در ادامه راه همراه ما باشند و هم‌چنین دست‌تک‌تک فعالان پویان ملی کتابخوانی در جای

پیوند تشکل‌های مردم نهاد و عمومی در ترویج کتابخوانی

گفت‌وگو با ابراهیم حیدری

دبیر پنجمین برنامه انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران
و جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب

سرزمین‌مان ما باید خیلی پیش‌تر و گسترده‌تر از این حرکت کنیم و پیش از ورود به هر بحثی درباره جزئیات رویدادهای ترویج کتابخوانی، می‌خواهم از همه نهادهای همکار در اجرای این طرح‌ها، تشکر کنم. از مسئولان کشور و استانی و شهرستانی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، معاونت توسعه مناطق محروم نهاد ریاست جمهوری، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های وزارت کشور، کانون فرهنگی و هنری مساجد کشور، اتحادیه ناشران و کتاب‌فروشان تهران، سازمان اسناد و کتابخانه ملی کشور، انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، اداره کل فرهنگ و ارشاد استان‌های سراسر کشور، سازمان ملی یونسکو، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی، اعضای محترم شورای سیاست‌گذاری شبکه روستاها و شهرهای دوستدار کتاب، اعضای هیات داوران و همکاران عزیزم در دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی تشکر کنم. از حمایت‌های وزیر محترم فرهنگ ارشاد اسلام، مشاور وزیر در امور برنامه‌ریزی و معاون محترم فرهنگی ممنونم.

*در پنجمین دوره برگزاری رویدادهای ترویج کتابخوانی تا چه حد انتظارت شما بر آورد شده است؟

ما این برنامه‌ها را به بیم و امید آغاز کردیم و هر چه پیش آمدیم از بیم کاسته و بر امیدمان افزوده شد. می‌توان دست به دامن آمار شد و بر تحقق حداکثری انتظارات تأکید کرد؛ من اما ترجیح می‌دهم در کنار اهتمام و توجه به آمار از منظری دیگر این مجموعه‌های فعالیت‌ها را واکاوی کنیم. در بخش نخست خوب مختصراً مروری بر آمار ادوار مختلف این رقابت‌ها داشته باشیم. نخستین دوره برنامه انتخاب و معرفی «پایتخت کتاب»، «روستاها و عشایر دوستدار کتاب»، «باشگاه‌های کتابخوانی» مجموعاً ۷۰۰ شهر و روستا شرکت داشتند، در دومین دوره این سه رویداد، مجموعاً ۱۰۰۰ شهر روستا و در سومین دوره این رقابت‌ها مجموعاً ۲۸۰۰ شهر روستا شرکت کردند. نظر به این‌که «جام باشگاه‌های کتابخوانی» در دوره سوم‌اش برگزار شده است و از دل برنامه‌های دوره دوم پایتخت کتاب ایران شکل گرفته است؛ دو دوره کمتر از دو جشنواره دیگر برگزار شده است و در چهارمین دوره «پایتخت کتاب ایران» و «جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب»، مجموعاً ۱۴۵۰ شهر و روستا در این رقابت‌های شرکت داشتند. در این پنج سال مجموعاً ۷۵۲۹ شهر و روستا یک‌بار یا چند بار در فعالیت‌های ترویج کتابخوانی شرکت کردند. به اعتبار اعداد ما در فاصله زمانی پنج‌سال توانستیم پیش‌میلی در عرصه کتابخوانی را رقم بزنیم که مبتنی بر فعالیت داوطلبانه و مستقل از منابع بودجه عمومی کشور رقم می‌خورد ما امید داریم با استمرار فعالیت‌ها و پیگیری‌های بیش‌تر این عدد افزایش پیدا کند و کتاب هر روز بیش‌تر از پیش در کانون توجه شهروندان ایرانی قرار گیرد. اما ارزیابی فعالیت‌های فرهنگی را صرفاً نمی‌توان با اعداد توضیح داد و کمی‌سازی اقدام‌ها بخشی از مسائل را برای ما روشن می‌کند و در راستای اهداف جشنواره بر آن بودیم کتاب مهملی برای تعامل اجتماعی موثر اهالی روستاها و شهروندان شهرنشین قرار گیرد و به استناد مستندات که از مناطق مختلف دست ما رسیده است می‌توان ادعا کرد بخشی از این انتظار هم بر آورده شده است. منتها نباید به همین بسنده کرد. هدف جشنواره «روستاها و عشایر دوستدار کتاب ایران» حمایت از اقدام‌های انجام‌شده در روستاها و پشتیبانی از پیشنهادها و ابتکاراتی در حوزه کتاب و کتابخوانی در روستاها، و معرفی فعالیت‌های فرهنگی و ترویجی مرتبط با کتابخوانی

غزل محمدی شیرازی: پنجمین دوره فعالیت‌های ترویج کتابخوانی هم به ایستگاه پایانی رسید و پس از برگزاری مراسم پایانی دوره پنجم جشنواره «تقدیر از افراد و گروه‌های مروج کتابخوانی» در پاییز سال ۱۳۹۷ اکنون هم در جشن دوره پنجم «روستاها و عشایر دوستدار کتاب» و «پایتخت کتاب ایران»، از ده روستای دوستدار کتاب و هم‌چنین پایتخت کتاب ایران معرفی شد و این جشن نه پایان کار روستاهای برگزیده و پنجمین پایتخت کتاب ایران بلکه آغاز راهی‌ست برای آن‌ها تا وفق برنامه‌هایی ارائه شده فعالیت‌هایشان در عرصه ترویج کتابخوانی را با جدیت بیش‌تر دنبال کنند. با ابراهیم حیدری دبیر پنجمین دوره جشنواره‌های «پایتخت کتاب ایران» و «روستاها و عشایر دوستدار کتاب» و مدیر کل دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی درباره این جشنواره‌های گفت‌وگو کردیم.

*پنج سال از نخستین پویش‌های ترویج کتابخوانی در قالب برنامه انتخاب و معرفی «پایتخت کتاب ایران»، «جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب»، «تقدیر از افراد و گروه‌های مروج کتابخوانی» می‌گذرد و «جام باشگاه‌های کتابخوانی کودک و نوجوان» نیز سومین دوره‌اش را بر گزار می‌کند؛ چه احساسی دارید؟

روزها و شب‌ها از پی هم آمد و رفت؛ این رفت و آمدها از شیرین‌ترین دوره کار و فعالیت من در حوزه‌ی فرهنگ است. طبیعی‌ست از جایی که ایستادیم، احساس شغف و خوشحالی دارم، اما بی‌شک راضی نیستیم و با توجه به ظرفیت‌های عظیم فعالیت فرهنگی در

این راستا می‌کوشیم و فعالیت می‌کنیم. ضمن این‌که وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی هم همواره از واگذاری فعالیت‌های فرهنگی به تشکل‌های صنفی فرهنگ و هنر و گروه‌های مردمی استقبال کرده است و در بخش‌های مختلف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم در رشد و تقویت تشکل‌های و نهادهای صنفی و گروه‌های مختلف فرهنگی و هنری گام‌های موثری برداشته شده است و بر این اساس ما نظر به منویات دولت تدبیر و امید و وزیر محترم و ناظر بر اهداف جشنواره‌های ترویج کتابخوانی «ستاد هم‌آهنگی شهرها و روستاهای دوستدار کتاب» را متشکل از افراد و گروه‌های برگزیده کتابخوانی در شهرهای مختلف ایران تشکیل دادیم و خوشبختانه امسال به‌طور جدی و رسمی کارش را آغاز کرده است و نخستین جلسه این شورا نیز در تابستان سال جاری برگزار شد و الان ماموریت‌های مختلف اعم از سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی را نیز همین نهاد به عهده دارد. ذیل سه تشکل شبکه شهرهای دوستدار کتاب و شبکه روستاهای دوستدار کتاب و شبکه مروجان کتابخوانی فعالیت می‌کنند و به عنوان بازوی اجرایی معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی عمل می‌کنند و انشالله در نظر داریم به کلی اجرای برنامه‌های ترویج کتابخوانی زیر نظر این تشکل‌های قوام یافته از فعالان بخش خصوصی و تشکل‌های مردم‌نهاد دنبال شود. هم‌چنین برای دومین سال متوالی مسئولیت برگزاری جشنواره «تقدیر از افراد و گروه‌های مروج کتابخوانی» را به تشکل خصوصی فعال در این عرصه واگذار شد که برنامه‌های آن را به نحو احسن انجام و از برگزیدگان این جشنواره در پاییز تقدیر شد.

است که با مشارکت مردم و دستگاه‌های فعال در روستا انجام شده با اجرای آن برای سال آینده پیش‌بینی شده است. تلاش برای تأمین بودجه‌های لازم برای گسترش فعالیت‌های مربوط به کتاب و کتابخوانی در روستاها و توجه دادن مردم و نهادهای روستایی به اهمیت کتاب و فرهنگی‌تر شدن فضای روستاها و نیز پر کردن اوقات فراغت کودکان و نوجوانان روستایی با کتاب از دیگر اهداف جشنواره روستاهای دوستدار کتاب است. الان جای خوشوقتی است که بعد گذشت پنج سال از رویدادهای ترویج کتابخوانی و به استناد گزارش‌ها و مستندسازی‌هایی که روستاهای شرکت‌کننده انجام می‌دهند به وضوح تحقق این ایده‌ها و اهداف را می‌بینیم. یا درباره «پایتخت کتاب ایران» هم افزایش همکاری‌ها و مشارکت نهادهای مختلف دولتی و غیردولتی در حوزه کتاب؛ از اهداف مهم ما بوده است. مدت‌هاست یکی از مهم‌ترین معضلات در جامعه امروز ایرانی، عدم آشنایی نهادها و سازمان‌ها با یکدیگر است که این فاصله میان نهادهای دولتی و غیردولتی بروز بیشتری هم دارد. انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران در طول دو دوره اجرا نشان داده است که می‌تواند همه نهادهای فعال شهری را بر سر یک میز نشاند و به همکاری دعوت کند. هدف دیگر جذب سرمایه‌های موجود در بخش خصوصی است؛ در دنیای امروز، نهادهای غیردولتی و بخش غیر خصوصی به اهمیت فعالیت‌های فرهنگی و خیرخواهانه پی برده است اما به دلایل بسیار، توانایی شناسایی عرصه‌های حرفه‌ای برای فعالیت را ندارد. انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران فضای خوبی را برای راهنمایی‌های لازم برای این منظور در اختیار بخش خصوصی قرار می‌دهد. از دیگر موارد و اهداف می‌توان به فرهنگی‌تر کردن فضای بخش‌های مختلف صنعتی، اقتصادی و کشور، ترویج غیرمستقیم آینده‌نگری و برنامه‌ریزی در حوزه فرهنگ، حمایت از ایده‌های نو و ابتکاری در حوزه کتاب، تمرکززدایی از برنامه‌های حوزه فرهنگ و تقویت عدالت فرهنگی، ترویج کتابخوانی، طراحی برنامه‌های جذاب و مردم‌پسند در حوزه کتاب و... اشاره کرد و الان شهرهای متعدد برای کسب عنوان پایتخت کتاب ایران سعی می‌کنند با اجرای برنامه‌های متعدد و متنوع در بخش خصوصی و تشکل‌های مردم‌نهاد و با حمایت نهادهای عمومی مانند شهرداری این اهداف را محقق کنند و واقعا سال به سال ارزیابی و داوری برای ما سخت‌تر می‌شود چون رقابت‌های خیلی بهم نزدیک است.

* برای این‌که در راستای اهداف برنامه‌های ترویج کتابخوانی، تشکل‌های مردم‌نهاد و نهادهای عمومی و غیر دولتی و بخش خصوصی عهده‌دار اجرا و پیگیری ترویج کتابخوانی شوند، چه اقدام‌ها و تمیهدهایی اندیشیده‌اید و در این‌باره توضیح می‌دهید.

همان‌طور که گفته شد بنا بر این است؛ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان صرفاً یک نهاد تسهیل‌گر عمل کند و جای این‌که بخواهد تصدی‌گری کند و خود به تنهایی عهده‌دار مسائل مختلف فرهنگی شود، سعی می‌کند با جلب مشارکت تشکل‌های مردم‌نهاد و نهادهای عمومی دولتی و بخش خصوصی و همچنین تسهیل امور فعالیت‌های ترویجی در عرصه فرهنگ را در ید اختیار مردم و گروه‌های مردمی بگذارد. خاصه این‌که این مساله مهم از وعده‌های رئیس محترم جمهوری بوده است و ما نیز به عنوان کارگزاران فرهنگی دولت تدبیر و امید در

پویش ملی کتابخوانی و توسعه

اسماعیل زیارتی نصر ابادی
عضو هیات داوران

طرح‌های ترویج کتابخوانی نقش مهمی در توسعه روستاهای کشور داشته باشد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی اقدامات زیادی در توسعه زیرساخت‌های روستاها انجام شده است. نود و نه درصد روستاهای کشور از نعمت برق برخوردارند و حدود هفتاد و پنج درصد روستاهای کشور از نعمت آب آشامیدنی، راه روستایی و سایر زیرساخت‌ها برخوردار هستند. در این سال‌ها بیشتر توجه ما صرف این زیرساخت‌های عمرانی شده است و کمتر به ابعاد فرهنگی و اجتماعی روستاها پرداختیم. متأسفانه علیرغم تمام خدماتی که در این چهل سال دادیم و کیفیت زندگی از لحاظ توسعه زیرساخت‌ها ارتقا دادیم اما نتیجه عکس بود؛ هفتاد و پنج درصد جمعیت روستایی کشور در سال ۱۳۳۵ به سی درصد کاهش پیدا کرده است و الان هفتاد درصد جمعیت کشور در شهرها ساکن هستند. خیلی از مهاجرت‌های روستایی‌ها به دلیل شغل و درآمد بهتر یا زمینه‌های آموزشی برای فرزندان‌شان رقم خورده است. جشنواره‌های ترویج کتابخوانی اقدام شایسته‌ای است که به ابعاد فرهنگی و اجتماعی روستاها توجه می‌کند. ترویج فرهنگ کتابخوانی و توانمندسازی آدم‌ها مهمترین رکن توسعه است. از این منظر فعالیت‌های ترویجی کتابخوانی مهمتر از کارهای زیرساختی دیگری است که برای روستاییان انجام می‌شود. در مقایسه دوره اول و پنجم می‌بینم جشنواره و فعالیت‌های ترویجی کتابخوانی در سراسر کشور ارتقا پیدا کرده است. یکی از بهترین نکاتی که نظر بنده را به خود جلب کرده این بود که کتابخانه‌های ما از صرف کتاب دادن و کتاب گرفتن بیرون آمدند. کتابخانه‌های روستایی خیلی پویاتر شدند و فعالیت کتابخانه‌های روستایی اقشار مختلف روستاییان را در بر می‌گیرد و عملاً به مرکز فرهنگی بسیاری از روستاها بدل شده است. مسابقه‌ها و مراسم‌های فرهنگی و ارائه آموزش‌های فرهنگی - اجتماعی و به خانواده‌ها، استعدادیابی کودکان ضمن فعالیت‌های کتابخوانی اجرا می‌شود. همچنین حضور ۱۴۰۰ طرحی که به این جشنواره راه پیدا کردند نشان می‌دهد نسبت به دوره اول موجی در روستاها راه افتاده و در توسعه کتابخانه‌های روستایی دهیاری‌ها و دیگر فعالان فرهنگی روستاهای خیلی نقش داشتند. اضافه شدن نهادهای مردمی مانند شورا و دهیاری و ورود جدی آن‌ها به این عرصه به عنوان یکی از ارکان مهم توسعه پایدار روستایی به کار کتاب و کتابخوانی و ترویج آن در روستاها رونق بیشتری داده است. همچنین بهره‌گیری از ابزار و تکنولوژی‌های جدید از جمله گوشی‌های هوشمند و شبکه‌های اجتماعی و به طور کلی استفاده از ظرفیت گسترده آی‌تی در ترویج کتابخوانی هم از دیگر اقدام‌های خوب انجام پذیرفته در برنامه‌ها و فعالیت‌های ترویج کتابخوانی در روستاهاست.

اسامی داوران مرحله نهایی پنجمین دوره انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران

مرتضی الویری

متولد ۱۳۲۷، دانش آموخته مهندسی برق در دانشگاه صنعتی شریف است و مسولیت شورای عالی استان‌ها را بر عهده دارد.

سید محمد بهشتی

متولد ۱۳۳۳، کارشناس ارشد مهندسی معماری از دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی است و مسولیت پژوهشگاه میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری را به عهده دارد.

فریبرز خسروی

رئیس انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران است و دارای مدرک دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌باشد.

علی اصغر سیدآبادی

متولد ۱۳۵۰، نویسنده کودک و نوجوان و مشاور وزیر در امور برنامه‌ریزی است.

مهدی جمالی‌نژاد

دارای دکترای برنامه ریزی شهری از دانشگاه اصفهان و معاون عمرانی وزیر کشور و رئیس شبکه شهرهای دوستدار کتاب است.

علی رضا مختارپور

متولد ۱۳۴۳، کارشناس ارشد فلسفه غرب و دبیر کل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

فریدون عموزاده خلیلی

متولد ۱۳۳۹، کارشناس ارشد ریاضی و علوم کامپیوتر، نویسنده کودک و نوجوان است. همچنین مسولیت ریاست هیات مدیره انجمن نویسندگان کودک و نوجوان را به عهده دارد.

محمود آموزگار

متولد ۱۳۳۲، مدیر انتشارات و کتابفروشی « کتاب آه » است. همچنین نایب رئیس اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران می‌باشد.

مجید عبداللهی

رئیس مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر و روستای سازمان دهیاری‌ها و شهرداری‌های وزارت کشور

سعید ابریشمی‌راد

شهردار کاشان

به روایت داوران

اسامی داوران مرحله نهایی پنجمین دوره روستاها و عشایر دوستدار کتاب

علی اصغر سیدآبادی

نویسنده و مشاور وزیر در امور برنامه‌ریزی

رضا برزگر

معاون دفتر فرهنگی و اجتماعی معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم نهاد ریاست جمهوری

ابوالفضل هاشمی

مدیر کل کتابخانه‌های ستاد عالی کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد کشور

فرمهر منجزی

نماینده شبکه مروجان کتابخوانی

اسماعیل جانعلی‌پور

نماینده نهاد کتابخانه‌های عمومی در ستاد هم‌آهنگی شهرها و روستاهای دوستدار کتاب

روح‌الله منوچهری

مدیر کل کتابخانه‌های عمومی فارس

عبدالمهدی مستکین

نماینده کمیسیون ملی یونسکو

محسن حاجی زین‌العابدین

نماینده انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی

سعید صوفی

رئیس شبکه روستاهای دوستدار کتاب

اسماعیل زیارتی نصرآبادی

مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی و توسعه مدیریت روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

محمود آموزگار

نائب رئیس اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران

هانیه گرابیلی

مدیر کل حوزه ریاست و روابط عمومی و امور بین‌الملل اسناد و کتابخانه ملی

جشن کتاب در روستاهای ایران

اسماعیل جانعلی‌پور

عضو هیات داوران

به اعتقاد من جشنواره‌های ترویج کتابخوانی اعم از انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران و روستاها و عشایر دوستدار کتاب در پنجمین سال فعالیتش به پختگی و بلوغ رسیده است. انتظار می‌رود با بهره‌گیری از تجربه‌های اداوار پیشین در دوره‌های آتی موثرتر و گسترده‌تر از پیش دنبال شود. در این دوره که به عنوان داور در خدمت دوستان بودم حس می‌کنم طرح انتخاب روستاهای دوستدار کتاب، میان اهالی روستاها به خوبی جا افتاده است. یعنی روستاها به صورت شکلی طرح را می‌فهمند و متوجه می‌شوند و ارتباط برقرار می‌کنند. در مستندسازی و ارائه گزارش و تکمیل پرونده دقت بیشتری کردند؛ در عین حال گاه در ارائه طرح‌های نوآورانه از سوی فعالان فرهنگی روستاها و شهرها در حوزه کتاب دچار ضعف هستیم. در مستندسازی و تصاویر و ارائه گزارش و معرفی روستا کار خوبی انجام شده مجموعه فعالیت‌های فرهنگی با همه مشتقاتش حتی در زمینه آموزشی یا ترویج مسائل کشاورزی و... را ارائه کردند و صرفاً کتاب را ندیدند بلکه تاثیر آن بر زمینه‌های مختلف فعالیت فرهنگی و اجتماعی در روستاها را مد نظر داشتند. این مساله مهمی است. گزارش‌های ارسالی از سوی روستاها به دبیرخانه به کار دیگر سازمان‌های فعال در عرصه روستاها نیز می‌آید. البته انتظار ما بیش‌تر از این‌هاست و خاصه در زمینه کیفی باید فعالیت‌های موثرتر باشد و به صرف کمیت در فعالیت‌های فرهنگی نباید اکتفاء کرد و این مساله مهمی است که باید به روستاهای دوستدار کتاب گوشزد کرد؛ هرچند جرقه‌هایی در روستاها زده شده است و در مسیر کیفی‌سازی فعالیت‌های بیش‌تر از قبل گام بر می‌دارند، اما این موضوع باید نهادینه شود. نکته دیگر این‌که عمده فعالیت روستاهای دوستدار کتاب تقریباً با محوریت کتابخانه‌هاست؛ اعم از کتابخانه‌های عمومی کشور یا کتابخانه‌های خصوصی و مشارکتی که در مناطق مختلف روستایی فعالیت می‌کنند. با توجه به این‌که در روستاها چندان زیرساخت‌های فرهنگی وجود ندارد، کتابخانه به قطب فرهنگی روستاها بدل شده است.

روستاها خلاق و فعال در این جشنواره یک ویژگی مشترک دارند و آن هم وجود کتابخانه‌ای در روستای‌شان است و عمده فعالیت‌های فرهنگی و ترویج کتابخوانی با محوریت کتابخانه انجام شده است. طبیعی‌ست که با توجه به تقسیم‌کار در روستاها و تخصصی‌شدن فعالیت‌ها عمده کوشش‌های ترویج کتابخوانی هم در عرصه تخصصی خودش عمدتاً از طریق کتابخانه‌های انجام شود. الان کتابداران نهاد کتابخانه عمومی کشور تخصص لازم را دارند و تحصیلات این رشته را دارند و ارتباط سازمانی‌شان محکم و قانونمند است. تمام روستاهای دارای کتابخانه همه فعالیت‌های کتابخوانی و حتی آموزشی و فرهنگی را ذیل کتابخانه‌ها انجام می‌دهند. امسال قریب یک هزار و چهارصد روستا در این طرح شرکت کردند؛ این‌ها روستاهای محوری و اثرگذار هستند که عمدتاً بیش از ده هزار نفر جمعیت دارند و بی‌شک حضور چنین روستاهای می‌تواند بر روستاهای کوچک‌تر با جمعیت و خانوار کمتر هم اثر بگذارد. الان روستاهای پیشگام فعالیت‌های فرهنگی در مناطق مختلف ایران می‌دانند یک رقابت ملی و پویای ملی با عنوان روستاهای دوستدار کتاب ایران وجود دارد و در آن شرکت می‌کنند. این رشد کمی نشان می‌دهد که جشنواره دارد به پویای ملی تبدیل می‌شود.

کتابخوانی به روایت روستاهای برگزیده

سه انجمن «مادران خانه‌دار حامی کتاب»، «معلمان بازنشسته حامی کتابخوانی» و «معلمان شاغل حامی کتابخوانی» در این روستا تشکیل شده است و هر ماه جلسه‌های کتابخوانی، قصه‌گویی و دیگر فعالیت‌های فرهنگی در روستا برگزار می‌شود. فہلیان در دوره چهارم جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب به عنوان روستای برگزیده معرفی شد و پس از آن انگیزه‌های اهالی این روستای برای فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی با محوریت کتاب و کتابخوانی بیش‌تر از قبل شد، چنان‌چه نسرین صدرنیا در این باره می‌گوید: «ما تا الان در چند نمایشگاه کتاب از جمله نمایشگاه کتاب تهران حضور پیدا کردیم و با توضیح اقدام‌ها و فعالیت‌هایمان توانستیم حمایت چند ناشر خیر هم برای تجهیز کتابخانه عمومی روستا و گرفتن کتاب‌اهدایی جلب کنیم. علاوه بر این فعالیت‌های ما سبب ترغیب و تشویق روستاهای اطراف شده است و چندی پیش بخشدار مرکزی همراه با دهیار شصت روستا از کتابخانه فہلیان و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی ما در روستا بازدید کردند و آن‌ها هم به صرافت انجام این اقدام‌ها و فعالیت‌ها افتادند.»

مینو بوس؛ کتابخانه روستایی در چاپهار
وقتی «رمین» را در گوگل جست‌وجو می‌کنید، نشان و آدرس‌هایی از تورهای گردشگری به این منطقه زیبا و بکر جنوب شرقی ایران را می‌بینید؛ روستای رمین نه تنها طبیعت و ساحلی زیبا دارد بلکه مردمی فرهنگ‌دوست و کتابخوان و کتاب‌باز هم دارد. این روستای بخش مرکزی چاپهار قریب یازده

دومان نصیری: پنجمین دوره جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب در حالی در جشن اختتامیه کارش را دنبال می‌کند که یک هزار و چهارصد و شش روستا در این دوره از رقابت روستاهای دوستدار کتاب شرکت کردند. در پنج دوره این رقابت مجموعاً پنج هزار و صد روستا از سراسر کشور در به ترویج کتابخوانی مشغول بوده و مستندات برنامه‌ها و فعالیت‌هایشان را در این رقابت ارائه کردند. همزمان با جشن اختتامیه پنجمین دوره این پویش کتابخوانی در گفت‌وگو با سه روستای برگزیده دوره پیشین وضعیت کتابخوانی در روستاهای ایران را بررسی کردیم. در این دوره روستاهای، اتر از شهرستان ایرانشهر، استان سیستان و بلوچستان، ارکان از شهرستان بجنورد و زوارم از شهر شیروان در استان خراسان شمالی، اسفندیار از شهر طبس در استان خراسان جنوبی، جایدشت از شهر فیروزآباد و کریشکی از شهر لارستان در استان فارس، حصار زبرخان از شهر نیشابور در استان خراسان رضوی، خیرآباد جلیل از شهر دوگنبدان در استان کهگیلویه و بویراحمد، دربان از شهر شبستر در استان آذربایجان شرقی، دنگسوک از شهر نکا و قراخیل از شهر قائمشهر و کردخیل از شهر ساری در استان مازندران، زاغه از شهر بهار در استان همدان، گردکوی از شهر مهریز در استان یزد، گورک سادات از شهر تنگستان در استان بوشهر، لاسجرد و مومن آباد از شهر سرخه در استان سمنان، مریچه از شهر رامهرمز در استان خوزستان، مشکات از شهر کاشان در استان اصفهان و ناچیت از شهر بوکان در آذربایجان غربی بیست نامزد راه‌یافته به مرحله نهایی روستاهای دوستدار کتاب بودند. از اهداف برگزاری این جشنواره، توسعه زیرساخت‌ها و فعالیت‌های ترویج کتابخوانی در روستاها و آبادی‌های عشایری، افزایش همکاری‌ها و مشارکت نهادهای مردمی، مدنی، غیردولتی و دولتی و عمومی در ترویج کتابخوانی، جذب امکانات و سرمایه‌های عمومی و خصوصی برای ترویج کتابخوانی، حمایت از ایده‌ها نو و ابتکاری در ترویج کتابخوانی و... عنوان شده است.

روستایان نورآباد ممسنی و پیوند با کتاب

روستای «فہلیان» در شهرستان نورآباد ممسنی استان فارس قرار دارد؛ قریب چهارهزار نفر جمعیت دارد و گویش مردم این منطقه لری است. فہلیان از روستاهای با سابقه دیرینه و قدیمی در منطقه جنوب ایران است و جمعیت با سواد آن نیز بیش از نود درصد کل جمعیت روستا است. نخستین بار با همت خیرین روستای اواخر دهه هشتاد این روستا صاحب کتابخانه می‌شود و از همان زمان کتابخانه عمومی روستا کانون فعالیت‌های عمده کتابخوانی و فرهنگی می‌شود، از اوائل دهه نود با استقبال بیش‌تر اهالی روستا به ویژه کودکان و نوجوان‌ها کار و بار کتابخانه رونق بیش‌تری می‌گیرد. به گفته نسرین صدرنیا کتابدار، کتابخانه

به روایت برگزیده‌ها

می‌دهیم و خوشحالیم که الان منطقه گواتر، بریس و ... درگیر کار کتابخوانی هستند. ما کاری را آغاز کردیم و موج آن به مناطق دیگر هم رسید. علاوه بر کتابخوانی بچه‌ها مجله دوستداران کتاب را ماهی یک بار منتشر می‌کنند. همین‌طور بچه‌ها با والدین در فعالیتهای پاک‌سازی روستا و ساحل و حفظ محیط زیست و ... نیز همکاری می‌کنند.»

دوازده نوجوان و نکتیر هزاران امید

از جنوب تا شمال شرق از غرب تا مرکز و شمال ایران قریب دو هزار روستا در چهار سال اخیر دلگرم به پوییش فرهنگی و اجتماعی با محوریت کتاب هستند؛ رقابتی که امکان و فرصت بیش‌تری برای دیده شدن فعالیت‌های آن‌ها و جلب توجه دیگران به روستای‌شان را فراهم می‌کند. «ما فکر نمی‌کردیم این فعالیت‌های خودجوش و از سر ی علاقه چشم مرکز و مرکز نشین‌ها را بگیرد، بس بی‌اعتنایی و بی‌توجهی دیدیم اما از وقتی روستای‌مان در شمار برگزیده‌های ایران معرفی شده است، خیلی انرژی گرفتیم.» این حرف‌ها گفته‌های مجید ابویسانی عضو شورای اسلامی روستای «ابویسان» در شهرستان جغتای استان خراسان رضوی است. روستای جغتای در زمستان‌ها هوای سرد و خشک دارد، اما مردمی دلگرم به زندگی. این روستا مجموعاً نهصد نفر جمعیت دارد و از سال‌های دهه پنجاه کتابخانه‌ای نیمه تعطیل با قریب هزار عنوان کتاب داشته است؛ اما از نیمه دهه هشتاد با همت جوان‌ها و نوجوان‌ها کتابخانه این روستای رونقی دوباره می‌گیرد و در سال‌های اخیر هم این کتابخانه صاحب یک کتابدار شده است، نه تنها به اهالی این روستا بلکه نیاز بچه‌های روستاهای همجوار به کتاب هم پاسخ می‌دهد. مجید ابویسانی می‌گوید: «کتابخانه ما الان دست‌کم هشت ساعت کار می‌کند و قریب دوازده هزار عنوان کتاب دارد.» با انتشار فراخوان دومین دوره جام باشگاه‌های کتابخوانی در سال ۱۳۹۶ بچه‌های کتابخوان و کتاب دوست روستای جغتای دور هم جمع شدند و باشگاه کتابخوانی استی را تشکیل دادند، این باشگاه در دوره پیشین جام باشگاه‌های کتابخوانی در رقابت با پنج هزار باشگاه کتابخوانی اول شد. مسئول باشگاه آن‌ها زینب ابویسانی کتابدار کتابخانه روستای جغتای بود. بر اساس دستورالعمل جام باشگاه‌های کتابخوانی هر باشگاه می‌تواند دوازده عضو داشته باشد و این دوازده نوجوان یک‌باره روستای‌شان را سر زبان‌ها انداختند. به گفته مجید ابویسانی عضو شورای اسلامی «روستایی که تا پیش از آن هیچ حرف و خبری از آن نبود.» حالا حول کتاب، فعالیت‌های فرهنگی دیگری مانند کلاس‌های هنری و فعالیت‌های ورزشی هم شکل گرفته است. عضو شورای روستای جغتای انتظار دارد که مسئولان بیش‌تر از این‌ها به توانمندی‌ها و استعداد‌های اهالی روستاها خاصه نوجوان‌ها توجه کنند. او که از مسئولان استانی گله‌مند است می‌گوید: «بعد برکشیده شدن نام روستای جغتای استاندار پیشین خراسان رضوی وعده اختصاص پانزده میلیون تومان بودجه به فعالیت‌های فرهنگی و هنری روستا داد، اما بعد گذشته مدت‌ها این وعده محقق نشده است و با تغییر استاندار گویی نمی‌توان به محقق شدن این وعده چندان امید بست.»

هزار نفر جمعیت دارد و قریب شصت باشگاه کتابخوانی با هفتصد عضو دارد و مدتی‌ست موفق شدند، کانکسی شصت متر مربعی تهیه کنند و کتاب‌خانه عمومی دهات‌شان را در آن برپا کنند. عبدالحکیم بهار مسئول خانه بهداشت روستا در سال‌های نوجوانی‌اش با هزار زحمت و مشق کتاب‌های مورد علاقه‌اش را پیدا می‌کرد و در روزگار میان سالی نمی‌خواست بچه‌ها و نوجوان‌ها با این مصائب دست و پنجه نرم کنند، در آغاز راه چهارصد کتاب از کتابخانه شخصی‌اش را در همان خانه‌اش به بچه‌ها امانت می‌داد تا این‌که آوازه فعالیت‌های او بالا گرفت و همزمان با برگزاری جشنواره روستاهای دوستدار کتاب اقدام‌های انجام شده برای ترویج کتابخوانی را مستند کرد و در این رقابت شرکت کرد و سرانجام نخستین دوره این رویداد در سال ۱۳۹۳ رمین روستای برگزیده کتابخوانی شد. همان موقع بود که دهباری زمینی در اختیار عبدالحکیم بهار و بچه‌های کتابخوان قرار داد، کتابخانه‌شان را در کانکس برپا کردند. آن‌ها به همین مقدار بسنده نکردند و دبیرخانه مناطق آزاد مینی‌بوسی در اختیارشان گذاشت و حالا از آن به عنوان کتابخانه سیار و برای رساندن کتاب به روستای‌های مختلف چابهار استفاده می‌شود. کتابخانه رمین الان هفت هزار عنوان کتاب دارد و راضی هستند از این‌که الگوی دیگر روستاها در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی قرار گرفتند. عبدالحکیم بهار در این‌باره می‌گوید: «ما الگوی روستاهایی از مناطق مختلف ایران‌شهر، سراوان و هرمزگان قرار گرفتیم و به آن‌ها برای فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی مشورت و همفکری

یزد شهر دانایی و کتاب

گزارشی از فعالیت‌ها و برنامه‌های پنجمین پایتخت کتاب ایران
مجید جوادیان زاده مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان یزد

از جمله شهرداری، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، کانون پرورش فکری کودک و نوجوان و اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان یزد با هدف ایجاد انگیزه و تقویت فرهنگ مطالعه و پژوهش در دانش آموزان، تقویت راه‌های اندیشیدن و تفکر خلاق، تقویت مهارت زبان آموزی، درک مطلب و بالارفتن قدرت نگارش، توجه به نقش الگویی معلمان دوره ابتدایی و به روز کردن اطلاعات آنان توسعه فرهنگ پژوهش در بین دانش آموزان انجام شده است. جهت اجرای طرح، فعالیت‌های ذیل پیش‌بینی شده است لازم به ذکر است در این طرح آموزگاران با توجه به گروه سنی دانش آموزان، فعالیت‌ها را انتخاب نموده، با خلاقیت خود آن را ارتقا داده و اجرا می‌کنند. یک: ایجاد ایستگاه‌های کوچک مطالعه در کنار کتابخانه باز، دو: انتخاب دانش آموزان فعال حوزه کتاب و کتابخوانی به عنوان «یار مهربان»، سه: ایجاد بوردی در سالن مدرسه به نام «فرشته کتابخوان» جهت نصب پیام‌های ترویج کتاب و کتابخوانی، چهار: مطالعه نمادین معلمان و مسئولین مدرسه در ایستگاه‌های مطالعه در زنگ تفریح، پنج: بازدید از کتابخانه‌های عمومی سطح شهر و آشنایی با نحوه عضویت و امانت گرفتن کتاب‌ها، شش: ارائه داستانهای کتاب به صورت نقاشی، نمایش و... (تلفیق با هنر)، و...

طرح و برنامه دیگر «موسیقی کتاب» است که یک گروه موسیقی بر اساس اشعار کتاب که در دوره اول، کتاب «فرشته‌ای از آسمان» انتخاب شده است، کل کتاب را که داستانی منظوم است به شکل آواز و موسیقی اجرا کردند. نحوه استفاده مخاطبین به این شکل است که کودکان و نوجوانان در محل ورودی سالن یک جلد از کتاب مورد نظر را خریداری کرده و خواننده گروه موسیقی در حین اجرای برنامه، به خوانش کتاب به صورت شعر و موسیقی می‌پردازد. در همین زمینه همچنین می‌توان به طرح‌های زیر اشاره کرد: «کاروان دانایی» (گردهم‌آیی‌ها بچه‌های درگیر آسیب‌های اجتماعی با محوریت کتاب)، «لیگ هپ هپ کتاب» (تلفیقی از بازی محلی و کتابخوانی)، کتابخوانی دسته جمعی (همکاری مشترک کارکنان شهرداری یزد و اداره میراث فرهنگی است که گردهم‌آیی‌های کتابخوانی در امکان تاریخی یزد برگزار می‌شود)، «پازل دانایی» (ایده‌ای برای جلب مشارکت واحدهای صنفی و فروشگاه‌های زنجیره‌ای است)، «یزد شهر جهانی، هزار باشگاه دانایی» (راه اندازی یک هزار باشگاه کتابخوانی در استان یزد با مشارکت بیش از دوازده هزار کودک و نوجوان، ایده «یک داستان تازه، یک استکان چای تازه»، (بر اساس این طرح کارکنان ادارات استان هر روز از ساعت هشت صبح گرد هم می‌آیند و به مدت ۱۵ دقیقه به مطالعه کتاب می‌پردازند).

یزد پنجمین پایتخت کتاب ایران شد؛ مایه‌ی خوشوقتی است که سرانجام تلاش‌ها و کوشش‌های مدیران فرهنگی و شهری و هم‌چنین فعالیت‌های تشکل‌های مردم‌نهاد و فعالان بخش خصوصی در عرصه کتابخوانی به بار نشست و توانستیم عنوان پایتخت کتاب را از آن شهر یزد کنیم. امید داریم در ادامه با پیگیری و اجرای خلاقانه و گسترده برنامه‌ها و فعالیت‌های ترویجی کتاب پایتخت جهانی کتاب شویم. در این گزارش مروری بر عمده برنامه‌های ترویج کتابخوانی در استان یزد داریم.

اقدام‌های زیربنایی و طرح‌های شاخص

یزد از اولین دوره انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران مشارکت فعالی در این عرصه داشته است و هر سال تا مرز انتخاب پیش آمده است. در چهارمین دوره انتخاب پایتخت کتاب ایران، شهر یزد در رقابت نزدیکی با کاشان قرار گرفت که در نهایت با نظر داوران اعزامی حائز رتبه دوم شد. در مجموع، شهر یزد سه دوره به مرحله نهایی راه یافته است. در سایر فعالیت‌های ترویج کتابخوانی و به خصوص، جام باشگاه‌های کتابخوانی کودک و نوجوان این شهر در تمامی دوره‌ها و از جمله در این دوره از برگزاری، مجموعه فعالیت‌های پرحجم، منسجم و خلاقانه ارائه داده است. برنامه‌های ارائه شده توسط این شهر برای کسب عنوان پنجمین دوره از پایتختی کتاب ایران از انسجام، خلاقیت و قابلیت اجرایی بالایی برخوردار است و همه اجزا و ارکان شهر در طول چند سال تمرین و پیگیری توانسته‌اند طرح‌های جدید و پخته‌تری را ارائه دهند. گذر مازاری‌ها که از اولین گذرهای فرهنگ و هنر طراحی شده در ایران به حساب می‌آید و بخش ویژه‌ای را به ترویج کتابخوانی اختصاص داده است یک نمونه از فعالیت‌های جاری در این شهر است که الگویی برای سایر شهرها شده و نمونه‌های آن در شهرهای دیگر در حال طراحی و اجرا است. برنامه‌های اجرا شده و طرح‌های معرفی شده توسط این شهر، به گواه گزارش فعالیت‌های اجرا شده و تفاهم‌نامه‌های انجام شده، نشان از انسجام بالای ارکان فرهنگی و اجتماعی شهر اعم از نهادهای دولتی و مردمی، بخش خصوصی و عموم مردم شهر برای همکاری‌های گسترده و اجرای برنامه‌های ترویج کتابخوانی دارد. طرح و ایجاد باغ کتاب در محیط دانشگاهی، طرح و اجرای کنفرانس بین‌المللی ناشران و نویسندگان و بازار کتاب، گردشگری ادبی نویسندگان، طرح اهدا و تبادل کتاب در نماز جمعه و مراسم دینی و استفاده از ظرفیت‌های مذهبی، شبکه بخشداران دوستدار کتاب، طرح سمپوزیوم بین‌المللی کتاب، صلح و پایداری، طرح و اجرای نخستین گذر فرهنگ و هنر کشور (گذر فرهنگ و هنر مازاری‌ها)، طراحی و اجرای پایگاه کتابخوانی در زندان‌های سراسر کشور، مصوبه حمایت از کتابفروشی‌ها و ناشران در شورای شهر، راه‌اندازی نخستین دبیرخانه استانی خبرگزاری کتاب ایبنا، طرح و اجرای جشنواره بین‌المللی نامه به نویسندگان یزدی، بازسازی بافت‌های فرسوده و اماکن قدیمی به عنوان کتابفروشی و کتابخانه و زیرساخت‌های کتاب و فرهنگ مکتوب، انعقاد سی و هفت تفاهم‌نامه با نهادهای دولتی و غیردولتی برای ترویج کتابخوانی، ایجاد و تجهیز کتابخانه مرکزی یزد.

کتابخوانی به مثابه فعالیت اجتماعی

همچنین با محوریت کتاب، فعالیت‌های اجتماعی متعددی صورت گرفت. از جمله طرح «سفیران دانایی» با هدف این طرح افزایش همدلی و کاهش تضادهای فرهنگی ناشی از حضور مهاجران خارجی و کارگران غیر بومی از طریق جلسات همخوانی کتاب می‌باشد. به طور مثال می‌توان با آموزش و تربیت کودکان کار به عنوان مبلغ کتاب از طریق سازمانهای غیردولتی ۲۰ کودک کار یزد تحت نظر قرار بگیرند تا در درجه اول آموزش آنها تامین شود و بعد در جلسات کتابخوانی شرکت کنند و خودشان به فروشنده آن کتابها تبدیل شوند و درآمد حاصل از آن به خودشان برسد. در نمایشگاه بزرگ کتاب یزد این طرح با همکاری بهزیستی به اجرا در آمده است. همچنین در ادامه این فعالیت‌های طرح «فرشته کتابخوان» برنامه‌ریزی و اجرا شده است. طرح «فرشته کتابخوان» از سوی اداره کل آموزش پرورش استان یزد و با همکاری نهادهای دیگر

به روایت آمار

سجاد جمشیدیان، مدیر روابط عمومی ستاد هم آهنگی شهرها و روستاهای دوستدار کتاب: در پنجمین دوره «پایتخت کتاب ایران» ۱۷۲ شهر از تمامی استان‌های کشور موفق به ارسال آثار خود به دبیرخانه مرکزی این جشنواره شدند که نسبت به سال گذشته ۲۲ شهر رشد داشته است. داوری این دوره در سه مرحله صورت گرفت و ۳۵ شهر به مرحله نیمه نهایی داوری این برنامه راه یافتند و هم‌ت داروان در تاریخ چهارشنبه هفده بهمن ماه سال جاری، ۲۰ شهر را به عنوان شهرهای راه یافته به مرحله نهایی این دوره از برنامه انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران انتخاب کردند. همچنین در پنجمین جشنواره روستاهای و عشایر دوستدار کتاب ایران ۱۴۰۶ روستا و آبادی عشایری شرکت کردند، که نسبت به سال گذشته ۱۰۶ روستا رشد داشته است. نکته قابل توجه در آثار ارسالی، کیفیت آثار ارسالی به این جشنواره بود. سرانجام ۴۳ روستا به مرحله نهایی داوری جشنواره راه یافتند و پس از داوری نهایی، هم‌ت داروان این جشنواره، ۲۰ روستا را به عنوان روستاهای برگزیده و شایسته تقدیر دوره پنجم انتخاب کردند. همچنین از سوی هم‌ت داروان این جشنواره یک روستا از روستاهای برگزیده ادوار قبل این جشنواره به عنوان برگزیده استمرار انتخاب شد.

شهرهای شرکت کننده در پنج دوره انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران

دوره	سال	پایتخت انتخاب شده	میزان مشارکت در طرح	تعداد استان‌های شرکت کننده
اول	۱۳۹۳	اهواز	۶۴ شهر	۲۴ استان
دوم	۱۳۹۴	نیشابور	۹۹ شهر	۲۷ استان
سوم	۱۳۹۵	بوشهر	۱۰۳ شهر	۲۳ استان
چهارم	۱۳۹۶	کاشان	۱۵۰ شهر	تمامی استان‌ها
پنجم	۱۳۹۷	یزد	۱۷۲ شهر	تمامی استان‌ها

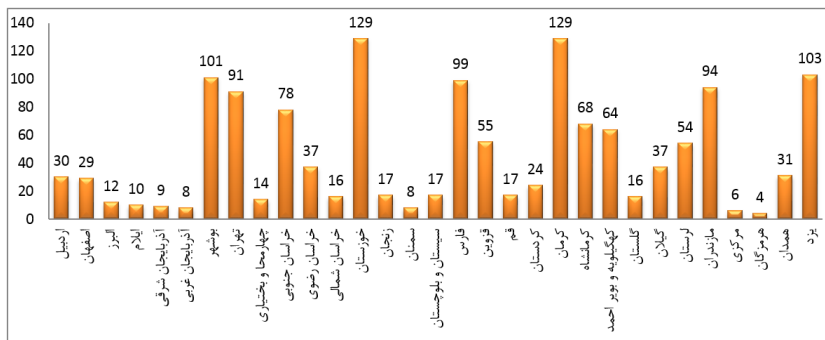

روستاهای شرکت کننده در پنج دوره انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران

دوره	سال	روستاهای شرکت کننده	استان‌های شرکت کننده
اول	۱۳۹۳	۶۲۰ روستا	۲۴ استان
دوم	۱۳۹۴	۸۰۰ روستا	۲۷ استان
سوم	۱۳۹۵	۹۵۲ روستا	۳۰ استان
چهارم	۱۳۹۶	۱۳۰۰ روستا	تمامی استان‌ها
پنجم	۱۳۹۷	۱۴۰۶ روستا	تمامی استان‌ها

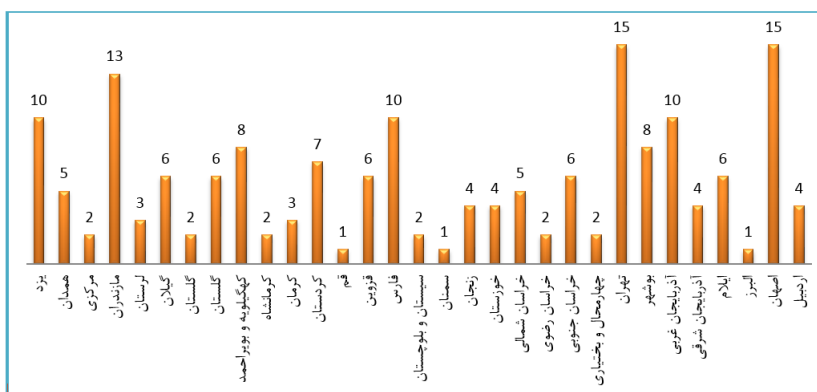
پراکندگی شهرهای راه یافته به مرحله نهایی دوره پنجم برنامه انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران.

نمودار فراوانی روستاها دوره پنجم روستاها و عشایر دوستدار کتاب به تفکیک استان‌ها

پراکندگی بیست روستای راه یافته به مرحله نهایی دوره پنجم جشنواره روستاها و عشایر دستدار کتاب

نمودار فراوانی شهرها، دوره پنجم انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران به تفکیک استان‌ها

پنجمین پایتخت کتاب ایران و شهرهای خلاق ترویج کتابخوانی دوره پنجم

ردیف	نام شهر	نام استان	رتبه
۱	یزد	یزد	پنجمین پایتخت کتاب ایران
۲	مهاباد	آذربایجان غربی	شهر خلاق
۳	صدرا	فارس	شهر خلاق
۴	دزفول	خوزستان	شهر خلاق
۵	شیراز	فارس	شهر خلاق

روستاها و عشایر برگزیده دوستدار کتاب دوره پنجم

ردیف	نام روستا	نام شهر	نام استان	امتیاز نهایی
۱	جایدشت	فیروزآباد	فارس	۱۶۸
۲	ارکان	بجنورد	خراسان شمالی	۱۵۸
۳	کریشکی	لارستان	فارس	۱۵۴
۴	حصار زبرخان	نیشابور	خراسان رضوی	۱۵۰
۵	اسفندیار	طبس	خراسان جنوبی	۱۴۷
۶	مومن آباد	سرخه	سمنان	۱۴۷
۷	قراخیل	قائمشهر	مازندران	۱۴۷
۸	ابتر	ایرانشهر	سیستان و بلوچستان	۱۴۵
۹	دریان	شبستر	آذربایجان شرقی	۱۴۴
۱۰	زاغه	بهار	همدان	۱۴۳
۱۱	بزنج	بجنورد	خراسان شمالی	جایزه استمرار

روستاها و عشایر تقدیری دوستدار کتاب دوره پنجم

ردیف	نام روستا	نام شهر	نام استان
۱	ناچیت	بوکان	آذربایجان غربی
۲	خیرآباد جلیل	دوگنبدان	کهگیلویه و بویراحمد
۳	کردخیل	ساری	مازندران
۴	مربچه	رامهرمز	خوزستان
۵	گورک سادات	تنگستان	بوشهر
۶	مشکات	کاشان	اصفهان
۷	زوارم	شیروان	خراسان شمالی
۸	دنگسرک	نکا	مازندران
۹	لاسجرد	سرخه	سمنان
۱۰	گردکوی	مهریز	یزد